

Bestyrelsesmøde
Naturnationalpark Mols Bjerger
Referat

Mødenr.: 9
Dato: 26. august 2025, kl. 16.30-20.00
Sted: Jagtens Hus, Danmarks Jægerforbund, Molsvej 34, 8410 Rønde.
Deltagere: Bestyrelse + sekretariat

Anne Sophie Gamborg (formand)
Verner Damm, Spejderne
Joy Klein, Dansk Ornitologisk Forening
Poul Arne Nielsen, Danmarks Jægerforbund
Niels Jørgen Petersen, Dansk Ride Forbund
Kell Sønnichsen, Danmarks Idrætsforbund
Erling Brejnegaard, Danmarks Cykle Union
Tenna Kit Vognsen, Brugerråd for Naturstyrelsen Kronjylland
Lasse Werling, Dansk Botanisk Forening
Linda Klindrup, Arbejdsgruppen for tilgængelig natur
Helle Andersen, Repræsentanter for lodsejere med naboskel
Anita Søholm, Syddjurs Kommune
Lone Høst, Dansk Islandshesteforening
Bjarke Dehli, Mols i Udvikling
Thorkil Danielsen, Friluftsrådet
Henning Nielsen, Borgerforeningen Mols
Jørgen Ivar Brus Mikkelsen, Djursland Landboforening
Henning Madsen, Dansk Skovforening
Jane Line Toubro, Fri Natur
Birgitte Sidenius Bjerg Lamp, Nationalpark Mols Bjerger
Karen Clausen, BUPL
Johanne Løvlund Nielsen, Danmarks Naturfredningsforening.
Sofie Secher Thomsen, Dansk Orienterings Forbund.

Sekretariat:

Uffe Strandby, Naturstyrelsen Kronjylland
Terese Scheller Sandvei, Naturstyrelsen Kronjylland
Lars Maagaard, Naturstyrelsen Kronjylland
Jakob Kristian Thøgersen Dahl, Naturstyrelsen Kronjylland

Afbud:

Bjørn Ruben Pedersen, DGI.

Cecilie Lohse Straarup Mielec, De Unge Biodiversitets-ambassadører.

Jonas Milvang Nørregaard, Danmarks Vilde Natur Djursland.

Dagsorden:Pkt.1.

Velkomst og introduktion til mødet – ca. 10 min. (O*).

Pkt.2.

Valg af dyr – ca. 60 min. (D*).

Naturstyrelsen præsenterer kort Naturstyrelsens overvejelser vedrørende valg af dyr.

Bestyrelsen diskuterer valg af dyr i plenum.

Opsamling og præsentation af punktet i grupper.

Pkt. 3.

Pause med sandwich ca. 30 min.

Pkt. 4.

Naturgenopretning og biodiversitetsfremmende tiltag – ca. 45 min. (D*).

Naturstyrelsen præsenterer Naturstyrelsens overvejelser vedr. naturgenopretning og biodiversitetsfremmende tiltag.

Bestyrelsen diskuterer naturgenopretning og biodiversitetsfremmende tiltag i plenum.

Opsamling og præsentation af punktet i grupper.

Pkt. 5.

Formidling – ca. 45 min. (D*).

Naturstyrelsen præsenterer kort Naturstyrelsens overvejelser vedrørende formidling.

Bestyrelsen diskuterer formidling i plenum.

Opsamling og præsentation af punktet i grupper.

Pkt. 6.

Gensidig orientering – ca. 10 min. (O*).

Pkt. 7.

Evt. og kommende møde – ca. 5 min. (O*).

Referat:

Pkt.1.

Velkomst og introduktion til mødet.

Anne Sophie Gamborg bød velkommen til mødet.

Aftenens program blev præsenteret.

Bestyrelsen leverer tilbagemelding til Naturstyrelsen på følgende temaer til projektbeskrivelse og forvaltningsplan

1. valg af dyr
2. naturgenopretning og biodiversitetsfremmende tiltag
3. formidling

Naturstyrelsen præsenterer kort Naturstyrelsens overvejelser ved hvert tema. Herefter diskuterer bestyrelsen valg af dyr i plenum inden gruppediskussion og præsentation af gruppens overvejelser.

Pkt.2.

Valg af dyr – ca. 60 min.

Uffe Strandby gentog formålet med naturnationalparkerne og opsummerede Naturstyrelsens overvejelser vedr. af valg af dyr. Præsentation medsendes referatet.

Bestyrelsen havde spørgsmål til Naturstyrelsen vedrørende oplægget. Herunder hvorledes man vil iværksætte og implementere styret reproduktion. Udgangspunktet vil være, at der kun i en begrænset periode af året vil være hingst og tyr på arealet. I den forbindelse gjorde Naturstyrelsen opmærksom på, at man i den kommende periode vil række ud til eksperter både internt og eksternt som kan bidrage til at kvalificere, hvordan man mest hensigtsmæssigt gennemfører en styret reproduktion herunder spørgsmål om hvorvidt den styrede reproduktion sker både i tid og rum (dvs. en begrænset del af året og på en begrænset del af arealet) eller kun i tid (dvs. en begrænset del af året). Bestyrelsen diskuterede fordele og ulemper ved reproducerende dyr. Anne Sofie Gamborg bemærkede, at det primære formål er at skabe en øget biodiversitet.

Tilbagemeldinger fra grupperne:

Gruppe 1.

- Gruppen ønsker heste og Galloway. Der ønskes et lille og fast dyreholderteam, der kender dyrene til at føre tilsyn.
- Der bør føres en online trivselsprotokol, som skal have en åben tilgang til tilsynets observationer. Denne bør være tilgængelig for borgerne.
- Der ønskes gps-sender på et antal af dyrene, som også er tilgængelig for offentligheden således, at publikum kan finde dyrene.
- Publikum bør uddannes/vejledes i at færdes blandt dyr. Herunder med fokus på ikke at anvende viden om dyrenes færden til at opsøge dem.
- Borgere bør klædes på til at færdes blandt dyr. Formidling online og på lokaliteten efterspørges. Fx formidling ved alle låger med QR-koder og skilte.

- To i gruppen er positive for reproducerende dyr – én er uenig. Evt. kan reproducerede dyr i en styret form accepteres. Afgrænsede perioder på året, hvor der er tyre og/hingste i foldene foretrækkes.

Gruppe 2.

- Gruppen foreslår, at græsning iværksættes med rolige dyr, da disse er bedre dyr at færdes i blandt.
- Det må gerne være ikke reproducerende bestande.

Gruppe 3.

- Der foreslås en kombinationsgræsning med rolige ikke opsøgende dyr. Af kreaturer ønskes galloway og af heste ønskes exmoor ponyer.
- Selvreproducerede dyr ønskes med henblik på at skabe bedst mulig biodiversitet. Dette kan skabe en læringseffekt mellem generationer af dyr.
- Gruppen foreslår at geder anvendes til periodisk græsning evt. i en virtuel hegning (no fence) kan benyttes.
Virtuel indhegning giver gps. adgang til dyrene, som er en yderligere bonus eksempelvis i forhold til tilsyn.
- Valget af Galloway og Exmoor giver mulighed for erfaringsudveksling med nabyrehold. Det primære formål med naturnationalparkerne skal tilgodeses – at skabe bedre biodiversitet.

Gruppe 4.

- Gruppen stillede spørgsmål ved om reproducerende dyr er godt?
- Det er vigtigt med rolige dyr. Måske kan styrede reproducerende dyr komme i betragtning.
- Gruppen er bekymrede for at have handyr i hegnene.

Gruppe 5.

- Gruppen ønsker reproducerede dyr. Især hvis det gavner biodiversiteten.
- Gruppen foreslår, at dyrene kan benyttes til kødproduktion.
- Geder kan være en mulighed til indsatser.
- Tidspunkt for udtagning af ungdyr bør oplyses.
- Gruppen spørger ind til om cirkulation af dyrene i hegnene kan være en mulighed?
- Gruppen spørger ind til hvad græsning med stude kontra reproducerende dyr betyder i forhold til biodiversiteten.

Gruppe 6.

- Gruppen anerkender at biodiversitet er omdrejningspunktet. Såfremt biodiversiteten ikke kompromitteres bør lokale hensyn bør tilgodeses for at fremme den lokale opbakning.
- Delvis reproducerende kreaturer og ikke reproducerende heste til opstart.
- Konik heste ønskes frem for Exmoor.
- Overskudsdyr bør kunne bruges til konsum.
- Områdets bæreevne i forhold til græsning er afprøvet i MB fra tidligere græsningsforsøg.
- Det er uhensigtsmæssigt, at der er en lovgivning i naturnationalparkerne og en anden i resten af Danmark.

- Gruppen foreslår, at der ikke gøres brug af dispensationsmuligheden i forhold til dyrevelfærd i Naturnationalpark Mols Bjerger.

Gruppe 7.

- Dyrevalget foreslået af Naturstyrelsen er et godt valg.
- Betydning af delvist/styrede reproducerende dyr skal kommunikeres tydeligt ud til offentligheden.
- Græsning med geder i mobile hegn ønskes.

Pkt. 4.

Naturgenopretning og biodiversitetsfremmende tiltag.

Uffe Strandby præsenterede Naturstyrelsens forslag til naturgenopretning og biodiversitetsfremmende tiltag. Præsentation medsendes referatet.

I Naturnationalpark Mols Bjerger vil der kun i mindre omfang blive gennemført tiltag såsom fældning af oversøiske træarter og hydrologiske tiltag, da der ikke er samme behov og omfang som i andre naturnationalparker. En række andre tiltag er planlagt for at skabe biodiversitet.

Lasse Werling spurgte generelt til om Naturstyrelsens "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov" - i statens skove" også er gældende rammer for den kommende forvaltningsplan for naturnationalparker - her konkret NNP MB. Uffe Standby kunne bekræfte, at de overordnede retningslinjer for urørt skov også finder anvendelse for de skovbevoksede arealer i naturnationalparkerne.

Naturstyrelsen har overvejelser om, hvorledes der kan skabes initiale biodiversitetsfremmende tiltag på nyerhvervede arealer i naturnationalparken.

Tilbagemeldinger fra grupperne:

Gruppe 1.

- Gruppen har tillid til Naturstyrelsens valg af biodiversitetsfremmende tiltag.
- Frøspredning kan være en mulighed for at etablere overdrevsarter.
- Stenstrøning bør foretages med samme vandreblokke, som ligger der nu.
- Overdrevsprojekterne bør understøttes ved fjernelse af birk og gyvel. Lav en god opstart (nedklipping) i tilvæksten af vedplanter således af dyrene kan holde vegetationen nede.

Gruppe 2.

- Forskellige tiltag er godt.
- Gruppen har en bekymring om hvorvidt de arter man tager hånd om i dag kan overleve i fremtidens klima.
I relation til klimaforandringer kan det overvejes hvilke arter der potentielt indplantes.

Gruppe 3.

- Der bør overvejes iværksættelse af strukturelle tiltag.
- Der bør arbejdes med strukturelle tiltag i overgangszoner mellem skov og den lysåbne natur.

- Etablering af lysninger, skovbryns fremmende tiltag og flydende overgange mellem det åbne og den lukkede bevoksning ønskes.
- Veteranisering af træer er vigtig for at skabe flere levesteder. Mere dødt træ/ved er ønskeligt.

Gruppe 4.

- Gruppen har tillid til Naturstyrelsens forslag til biodiversitetsfremmende tiltag i Naturnationalpark Mols Bjerge og støtter op om dette.

Gruppe 5.

- Gruppen stiller spørgsmål ved om stenstrøning i det åbne land er muligt jf. fredningen.
- Vedrørende nye tilkøbte arealer der skal indgå i naturnationalparken foreslår gruppen at prøve at lade tingene være og lade naturen udvikle sig selv.

Gruppe 6.

- Pløjninger kan være et problem. Spørgsmålet er, om dette bør benyttes. Kan der laves forsøg med andre plejemetoder)
- Gruppen ser stenstrøning som en mulighed for at fremme forholdene for biodiversiteten.

Gruppe 7.

- Gruppen har tiltro til Naturstyrelsens vurdering og forslag vedrørende biodiversitetsfremmende tiltag.

Pkt. 5.

Formidling – ca. 45 min. (D*).

Terese Sandvei præsenterede Naturstyrelsens overvejelser vedr. formidling. Præsentation medsendes referatet.

Tilbage melding fra grupperne.

Gruppe 1.

- Gruppen foreslår at opdatere udstillingen i Øvre Strandkær. Der bør være en formidling af både kultur og naturhistorie. Gode naturhistorier om vigtige og sjældne arter bør formidles. Den historiske udvikling af Mols Bjerge bør ligeledes formidles.
- Ankomstpunkterne bør indeholde bedre muligheder for cyklister. Her tænkes på de faciliteter, som kan understøtte cyklende gæster. Mulighed for opladning af elcykler kun være et eksempel på dette.
- Der kan laves en henvisning af gæster til parkeringsmuligheder udenfor naturnationalparken.
- De mindre p-pladser bør bevares i deres nuværende form.
- Der kunne etableres en form for digital velkomst og info til naturnationalparken evt. via sms på telefonen.

Gruppe 2.

- Gruppen foreslår, at der etableres information ved alle indgangene om dyrehold i naturnationalparken.
- De foreslåede ankomstpunkter skal have en kvalitet således de kan tiltrække folk og give et godt første indtryk af naturnationalparken. Dette kan eksempelvis være gode toiletforhold, en god parkerings kapacitet, herunder en vurdering af om parkeringsmuligheder kan udvides.

Gruppe 3.

- Ankomstpunkter bør indrettes med overskuelig information om området. Evt. med QR-koder.
- Betydningen af de store græssende dyr bør formidles.
- Formidling bør foregå på flere sprog således også ikke dansktalende kan få en forståelse for naturnationalparkerne.
- Der bør laves en formidling målrettet til børn måske som en mere billedlig formidling og ved hjælp af logoer.
- Vedrørende parkering så byder Øvre Strandkær på yderligere parkeringsmuligheder ved stalden

Gruppe 4.

- Etablering af ankomstpunkter er et positivt tiltag som gruppen støtter op omkring. Det skal være en god oplevelse at ankomme her, og der skal være gode toiletforhold. Det er vigtigt, at formidle hvad man kan opleve i naturnationalparken.
- Stier der er etableret på naboarealer tilhørende andre projekter bør komme med i formidlingen af de rekreative muligheder.
- Gruppen foretrækker at der ikke henvises til offentlige p-pladser, der ikke ejes af Naturstyrelsen.

Gruppe 5.

- Formidlingen af færdsel til Naturnationalpark Mols Bjerger bør ikke henvises til at gå igennem landsbyerne.
- Vejvisning til naturnationalparken bør formidles.
- Naturnationalparken bør kun formidle det, der er indeholdt i naturnationalparken herunder de stier som findes i naturnationalparken.

Gruppe 6.

- Vedrørende parkering bør der ikke henvises til private arealer.
- Formidling og udstilling på Øvre Strandkær bør have en opdatering.
- Der bør varetages en begrænsning i kørsel og adgang for biler i naturnationalparken.

Gruppe 7.

- Formidling kan ske i samarbejde med naboprojekterne.
- Formidling af biodiversiteten herunder artsbegejstring er vigtig.
- Det nye besøgscenter ved Kalø kan også inddrages i formidlingen af naturnationalparken.
- Det er vigtigt at formidlingen når ud til alle målgrupper.

Pkt. 6. gensidig orientering.

Uffe Strandby informerede om, at der tilsyneladende eksisterer en opfattelse af, at man må ride overalt på Naturstyrelsens arealer i Mols Bjerge. Dette er ikke Naturstyrelsens opfattelse. Fredningerne i området giver ikke yderligere muligheder for færdsel til hest på statens arealer ud over hvad naturbeskyttelsesloven og adgangsbekendtgørelsen foreskriver. Dvs. der er ikke fri fladefærdsel for ridende i Mols Bjerge. Man må ride på veje og stier bredere end 2,5 m samt på de stisystemer som lodsejeren (Naturstyrelsen) anviser. Punktet gav anledning til en række spørgsmål, og det blev aftalt, at punktet genoptages på et kommende bestyrelsesmøde. Enkelte medlemmer i bestyrelsen gjorde opmærksom på, at ifølge nogle af Naturstyrelsens egne medarbejdere er fri fladefærdsel til hest tilladt også i indhegningerne. Der blev henvist til dialog med både tidligere og nuværende NST-ansatte.

Mødekadencen bliver ændret således at mødet den 30. september udsættes til den 27. oktober.

Uffe Strandby orienterede om, at Peter Brostrøm er fratrådt sin stilling ved Naturstyrelsen Kronjylland.

Terese Sandvei orienterede om udgivelsen af rapporter til monitoring af friluftlivet. Det drejer sig om tre udgivelser:

- Publikumstællestationer på Naturstyrelsens arealer [Naturstyrelsens arealer Tællestationer web.pdf](#)
- Monitoring af friluftsliv på Naturstyrelsens arealer ved hjælp af lokaliseringsdata fra sociale medier [Naturstyrelsens arealer SoMe web.pdf](#)
- Rapporter udarbejdet for Naturstyrelsen som grundlag for dokumentation af etableringen af de danske naturnationalparker [NST Resume sagsnotat web.pdf](#)

Pkt. 7.

Evt. – ca. 5 min.

Bestyrelsen efterspørger evidens og erfaringer i forhold til hvordan dyr påvirkes af bl.a. sluser. Naturstyrelsen oplyste, at man arbejder på at indsamle disse erfaringer og anbefalinger.

Oversigt over muligheder for færdsel på forskelligvis efterspørges og bedes præsenteret på næste møde den 16. september.

Næste møde afholdes den 16. september.